

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2022:II.IPS.42.2022

Evidenčna številka: VS00059925

Datum odločbe: 21.09.2022

Opravična številka II.stopnje: VSK Sklep CDn 234/2021

Senat: Karmen Igljč Stroligo (preds.), mag. Matej Čujovič (poroč.), mag. Nina Betetto, dr. Ana Božič Penko, Vladimir Horvat

Področje: CIVILNO PROCESNO PRAVO - STEČAJNO PRAVO - ZEMLJIŠKA KNJIGA

Institut: sprememba pravnomočne sodne odločbe v revizijskem postopku - vknjižba lastninske pravice na podlagi pravnomočne sodbe - listine, ki so podlaga za vknjižbo - začetek osebnega stečaja - pravne posledice začetka stečajnega postopka - vpliv začetka stečajnega postopka na zemljiškoknjižni postopek - derivativna (izvedena) pridobitev - zavrnitev predloga za vknjižbo - dopuščena revizija - zavrnitev revizije

Zveza: ZZK-1 člen 40, 40/1, 40/1-5, 94, 94/1, 94/2. ZFPPIPP člen 46, 385, 386. ZPP člen 319, 319/1

Jedro

Sprememba pravnomočne sodbe z izrednim pravnim sredstvom ima (za razliko od njene razveljavitve, ki prav tako predstavlja poseg v pravnomočnost) dvojni učinek: istočasno kot preneha pravnomočnost odločbe z vsebino, ki jo je potrdilo ali oblikovalo pritožbeno sodišče, se vzpostavi še pravnomočnost sodbe z drugačno vsebino, saj proti tej odločitvi Vrhovnega sodišča ni mogoča pritožba.

Začeti postopek osebnega stečaja nad nasprotnim udeležencem je ovira za vpis (so)lastninske pravice, če se je stečajni postopek začel prej, preden je sodna odločba, ki je podlaga za vpis, postala pravnomočna.

Izrek

I. Revizija se zavrne.

II. Vsak udeleženec krije svoje stroške revizijskega postopka.

Obrazložitev

Oris zadeve

1. V zadevi II Ips 32/2021 z dne 7. 4. 2021 je Vrhovno sodišče ugodilo reviziji tožnikov (predlagatelj) in spremenilo odločitev pritožbenega sodišča tako, da je potrdilo odločitev sodišča prve stopnje, ki je tožencu (nasprotnemu udeležencu) naložilo, da tožnikoma izstavi zemljiškoknjižno listino, sicer jo bo nadomestila sodba. Toda ko sta predlagatelja (28. 4. 2021) predlagala vpis lastninske pravice v zemljiško knjigo, je bil nad nasprotnim udeležencem že začel postopek osebnega stečaja (24. 8. 2020). Vprašanje je, ali to predstavlja oviro za vpis.

Dosedanji potek postopka

2. Zemljiškoknjižni referent je dovolil vpis lastninske pravice v korist predlagatelj. Sodnik je nato ugodil ugovoru nasprotnega udeleženca in odločitev zemljiškoknjižnega referenta spremenil ter zavrnil vpis. Izpostavil je, da je sodba, na podlagi katere ste predlagatelja postala lastnika, postala pravnomočna šele po začetku postopka osebnega stečaja.

3. Sodišče druge stopnje je pritožbo predlagatelj zavrnilo. Navedlo je, da je nasprotni udeleženec v postopku samostojna stranka (ta položaj mu je priznal tudi stečajni upravitelj). Pritrdilo je stališču sodišča prve stopnje glede pravilne uporabe prve točke drugega odstavka 94. člena Zakona o zemljiški knjigi (ZZK-1). Izpostavilo je, da je sodišče po načelu formalnosti vezano na pravnomočno sodbo, ki je podlaga za vpis, pravnomočen pa je samo izrek, ki nalaga izstavitev zemljiškoknjižnega dovolila v korist predlagatelj, in ne gre za listino po 3. točki prvega odstavka 40. člena ZZK-1. Pritrdilo je ugotovitvi, da je sodna odločba postala pravnomočna po začetku osebnega stečaja.

Dopuščeno revizijsko vprašanje

4. Vrhovno sodišče je na predlog predlagatelj dopustilo revizijo glede vprašanja: Ali sta sodišči pravilno zavrnila vknjižbo lastninske pravice na podlagi pravnomočne in izvršljive sodne odločbe?¹

Povzetek navedb udeležencev v revizijskem postopku

5. Revidenta navajata, da sta sodišči nepravilno uporabili materialno pravo, in sicer 3. in 5. točko prvega odstavka 40. člena ter 4. točko tretjega odstavka 94. člena ZZK-1. Vztrajata, da je sodna odločba postala pravnomočna pred začetkom stečajnega postopka, saj sta uveljavljala, da je treba pravnomočno in izvršljivo sodno odločbo šteti kot sodno odločbo po 3. točki prvega odstavka 40. člena ZZK-1. Sodišči sta zaključili, da je "pravnomočnost prenehala", kar ne drži. Gre za vprašanje, ali je imel začetek stečajnega postopka nad nasprotnim udeležencem kot stečajnim dolžnikom pravne učinke na dopustnost vknjižbe pravnomočne in izvršljive sodne odločbe za terjatev, ki jo je stečajni upravitelj priznal, ob tem, da je bila sodba sodišča druge stopnje izdana pred začetkom stečajnega postopka, sodba Vrhovnega sodišča pa po njem. Gre tudi za vprašanje, kateri je časovno odločilni trenutek, od katerega ima stečajni postopek pravni učinek na vknjižbo sodne odločbe. Upošteva se, da pravni učinek stečajnega postopka ne povzroči nujno niti prekinitve pravnega postopka po tožbi zaradi steka zakonskih pogojev za odločitev še pred izdajo sodbe (VS RS II Ips 326/2015), ni nobene pravne podlage, da bi stečajni postopek (še posebej ob priznani terjatvi) učinkoval tako, da vknjižbe ne bi bilo mogoče doseči. Sprememba sodbe ni povzročila "prenehanja" pravnomočnosti, temveč le spremembo pravnomočne odločitve. Zaključek nižjih sodišč je zato zmoten, dodatno še zato, ker začetek stečajnega postopka ob pravnomočnosti sodbe ni bil zaznamovan. Predlagatelja sta v resnici v slabšem položaju, kot če bi imela izvršilni naslov. Nadalje navajata, da sta že v pritožbenem postopku trdila, da bi se

moralo sodišče ukvarjati tudi s tem, da sodišče ni odločalo le o izstavitvi zemljiškoknjižnega dovolila, ampak tudi o obstoju solastniškega deleža na nepremičnini, kar je glede na 40. člen ZZK-1 odločilno dejstvo. Sodne odločbe iz 5. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1 predstavljajo tudi listine iz 3. točke prvega odstavka istega člena. Sodišče ni imuno na prevare stečajnih dolžnikov, zato so ovire za posamezne vpise zaradi začetka stečajnega postopka v 94. členu ZZK-1 določene ozko. Sodišče je ugotovilo pridobitev lastninske pravice, torej o tem obstaja pravnomočna odločitev. Tudi zemljiškoknjižno sodišče ima možnost in dolžnost, da dispozitivnih ravnanj strank v primeru zlorabe ne dopusti. Zato je zakonodajalec določil, da v primeru pridobitve pravnomočne sodne odločbe, s katero je sodišče ugotovilo obstoj, spremembo oziroma prenehanje pravice, katere vknjižba se predlaga, na vpis takšne pravice ne vpliva okoliščina, da se je pričel stečajni postopek. Postavlja se vprašanje, ali je res mogoče, da tožnik, ki pridobi sodno odločbo o tem, da je lastnik (dela) nepremičnine, zaradi osebnega stečaja nad dolžnikom te sodne odločbe ne more vknjižiti, čeprav se je postopek začel pred začetkom osebnega stečaja, celo v primeru, ko stečajni upravitelj izločitveno pravico prizna. Predlagatelj razpolagata s pravnomočno sodbo, pridobljeno z izrednim pravnim sredstvom. Večjega pravnega varstva ne moreta dobiti. Razlogi sodišč, da takšna sodna odločba zapade pod določbo o sodni odločbi na izstavitve zemljiškoknjižne listine, so nevzdržni. Nasprotujeta tudi stališču višjega sodišča, da ima nasprotni udeleženec kot stečajni dolžnik pravno sredstvo; če bo pravda začeta, v njej ne bo moglo biti odločeno v nasprotno s pravnomočno sodno odločbo, torej bosta predlagatelja po zaključenem postopku še vedno razpolagala z izvršilnim naslovom. Imata kar "dvakrat priznано terjatev" in več od tega niti ne moreta dobiti, v teh pogojih pa bi morala imeti prednost pred pravnim varstvom dolžnika. Ne ZZK-1 ne Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (*ZFPPIPP*) ne določata, da bi lahko stečajni dolžnik samostojno vložil ugovor. Zato je zmotno stališče, da sklep o priznanju terjatve nima pravnega učinka v tem postopku. Ugovor bi moralo sodišče zavreči. V zemljiškoknjižnem postopku velja načelo dispozitivnosti. Vse predpostavke za vpis so bile izpolnjene, pa tudi pogoji za dovolitev vpisa iz 148. člena ZZK-1. Sodna odločba, na podlagi katere sta predlagatelja predlagala vpis lastninske pravice, je taka, s katero je sodišče ugotovilo obstoj pravice, katere vknjižba se predlaga – ugotovitev solastninske pravice predlagatelj na nepremičnini (3. točka prvega odstavka 40. člena ZZK-1), kot tudi pravnomočno sodbo, na podlagi katere je bilo odločeno o tožbenem zahtevku glede izstavitve zemljiškoknjižne listine (5. točka prvega odstavka 40. člena ZZK-1). Sodišče ne sme presojati veljavnosti zavezovalnega posla, smiselno sodne odločbe. Ostale okoliščine, tudi morebitne kasneje ugotovljene ovire za dovolitev vpisa, niso pomembne. Zatrjevanje ovir je v pristojnosti strank zemljiškoknjižnega postopka. Višje sodišče bi moralo pritožbo nasprotnega udeleženca zato zavrniti. Uveljavljata še, da gre za pravno praznino, če ostaneta brez pravnega varstva, kar ni ustavnoskladna ureditev in/ali razlaga določb ZZK-1. Ker je nasprotni udeleženec uveljavljal nekaj povsem drugega, sta sodišči tudi prekršili načelo formalne legalitete. Predlagata spremembo izpodbijanega sklepa.

6. Nasprotni udeleženec v odgovoru na revizijo kot bistveno navaja, da se izrek sodbe, ki je podlaga za vpis, nanaša le na obveznost izstavitve zemljiškoknjižnega dovolila, medtem ko ugotovitvenega zahtevka ne vsebuje. Sodišče tako ni presojalo zavezovalnega pravnega posla niti ni kršilo načel formalnosti in dispozitivnosti. Izdana sodna odločba ne predstavlja listine, ki je izvzeta iz ovir za dovolitev vpisa. Vpis ni dovoljen, ker je bil nad nasprotnim udeležencem začel postopek osebnega stečaja. Gre za listino iz 5. točke prvega odstavka 94. člena ZZK-1. Sprememba pravnomočne sodne odločbe z izrednim pravnim sredstvom ne učinkuje za nazaj, saj do tedaj nasprotni udeleženec ni bil dolžan izstaviti zemljiškoknjižnega dovolila. Ker je sodna odločba postala pravnomočna po začetku postopka osebnega stečaja, je treba uporabiti določbe *ZFPPIPP* in načela, zajeta v tem zakonu (enakega obravnavanja upnikov, zagotavljanja najboljših pogojev za plačilo upnikov in hitrosti postopka). Začetek stečajnega postopka je zato ovira za vpis, saj je treba upoštevati položaj vseh upnikov, ne le predlagatelj. Opozarja še, da je njegova opravilna in procesna sposobnost popolna in ne potrebuje odobritve stečajnega upravitelja (358. člen *ZFPPIPP*). Sicer pa sodišče na začetek

stečajnega postopka pazi po uradni dolžnosti. Predlaga zavrnitev revizije.

Presoja utemeljenosti revizije

7. Revizija ni utemeljena.

8. Učinki osebnega stečaja niso enaki učinkom stečaja, ki ga sodišče začne v zvezi s pravno osebo. Stečajnemu dolžniku v osebnem stečaju z začetkom postopka osebnega stečaja namreč poslovna sposobnost ne preneha, temveč se le omeji (386. člen *ZFPPIPP*). Po izrecni zakonski določbi (385. člen *ZFPPIPP*) je stečajni dolžnik v osebnem stečaju tudi stranka glavnega postopka osebnega stečaja. Sodišči prve in druge stopnje sta zato pravilno pojasnili, da ima nasprotni udeleženec samostojno pravico prerokati posamezne terjatve. To pravico mu je nenazadnje priznal tudi stečajni upravitelj, ki je pisno izjavil, da stečajni dolžnik njegovega soglasja v tem postopku ne potrebuje. Revizijska zahteva, da bi morali sodišči ugovor nasprotnega udeleženca zavreči, je zato neutemeljena.

9. Ne drži, da sta sodišči odločali mimo oziroma prek ugovornih navedb, ki jih je podal nasprotni udeleženec. Dejstvo, da je nad njim začet postopek osebnega stečaja, je namreč nasprotni udeleženec v ugovoru izrecno navedel. To dejstvo (kot bo razvidno iz nadaljevanja te obrazložitve) pa je odločilno za presojo, ali je bil predlagani vpis (so)lastninske pravice predlagatelj (v trenutku, ko je bil predlog za vpis podan) dopusten ali ne.

10. Prvi odstavek 94. ZZK-1 je povsem jasen: učinki začetka stečajnega postopka nastopijo z začetkom dneva, v katerem je bil izdan sklep o začetku stečajnega postopka, tudi če stečaj ni zaznamovan v zemljiški knjigi. Važno je torej le, kdaj je bil postopek (osebne) stečaja začet, ne glede na to, ali je bilo to dejstvo zaznamovano v zemljiški knjigi ali ne. Nasprotne revizijske navedbe niso utemeljene.

11. Slovenski pravni red omogoča različne načine pridobitve lastninske pravice (izvirne in izvedene), ki jim (po sodni praksi) ustrezajo tudi različni načini njihovega sodnega uveljavljanja/različne vrste tožbenih zahtevkov. Različnim možnostim pridobitve lastninske pravice in posledično različnim možnostim sodnega uveljavljanja njene pridobitve sistematično sledijo tudi določbe ZZK-1, zato je treba najprej odgovoriti na vprašanje, na kateri način sta predlagatelja v predhodnem sodnem postopku uveljavljala pridobitev lastninske pravice oziroma o kakšne vrste tožbenem zahtevku je sodišče (pravnomočno) odločilo.

12. Predlagatelja sta kot podlago za vpis svoje (so)lastninske pravice navedla sodbo Okrožnega sodišča v Celju P 398/2017 v zvezi s sodbo Višjega sodišča v Celju Cp 35/2020 v zvezi s sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 32/2021. S to sodbo je bilo razsojeno, da je nasprotni udeleženec "*dolžan izstaviti ZK dovolilo, da se bo pri njemu solastni 1/2 izrecno in brezpogojno vknjižila solastninska pravica*" na predlagatelja, in sicer na vsakega do 1/8 celotne nepremičnine, "*sicer bo ta sodba nadomestila ZK dovolilo*".

13. Ni dvoma, da se med možnostmi, ki jih ZZK-1 v 40. členu določa kot listine, ki so lahko podlaga za vknjižbo, povzeti izrek sodne odločbe povsem prilega 5. točki prvega odstavka 40. člena, ki določa, da vpis dovoli na podlagi "*pravnomočne sodbe, s katero je sodišče osebi, proti kateri se predlaga vpis, naložilo, da izstavi zemljiškoknjižno dovolilo glede vknjižbe, ki se predlaga*". Gre za vpis (so)lastninske pravice, ki je bila pridobljena izvedeno, in sicer tako, da je zemljiškoknjižno dovolilo, s katerim se dokazuje razpolagalni pravni posel (prejšnjega) imetnika te pravice, nadomestila pravnomočna sodna odločba. Ta namreč v izreku vsebuje izjavo volje, ki je po vsebini zemljiškoknjižno dovolilo, in je bila izdana na podlagi dajatvenega tožbenega zahtevka predlagatelj (v). Revizijsko zavzemanje, da bi bilo treba listinsko podlago upoštevati kot

"pravnomočno sodno odločbo, s katero je sodišče ugotovilo obstoj, spremembo oziroma prenehanje pravice, katere vknjižba se predlaga" (3. točka prvega odstavka 40. člena ZZK-1), ni utemeljeno, saj se ta točka nanaša na primere izvirnega načina pridobitve lastninske pravice, ki se uveljavlja z ugotovitveno tožbo.² Podlaga za vpis (so)lastninske pravice predlagateljev je torej (le) tista, na katero se nanaša 5. točka prvega odstavka 40. člena ZZK-1.

14. V drugem odstavku 94. člena ZZK-1 je zapisano osnovno pravilo/učinek začetka stečajnega postopka: začetek stečajnega postopka je ovira za dovolitev vpisov proti stečajnemu dolžniku na podlagi predlogov, ki jih je zemljiškoknjižno sodišče prejelo po dnevu začetka stečajnega postopka. Kateri so vpisi, za katere ZZK-1 določa, da začetek stečajnega postopka pomeni oviro za njihovo dovolitev, določajo 1. do 5. točka drugega odstavka 94. člena ZZK-1. Med drugim gre za vknjižbe pravic na nepremičnini na podlagi listin iz 1., 2., 4. in 5. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1. Izjemo od temeljnega pravila določa 4. točka tretjega odstavka istega člena: vpis lastninske pravice na podlagi listine iz 5. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1 je vseeno mogoč, če je sodna odločba postala pravnomočna pred začetkom stečajnega postopka.

15. Sodba, ki se ne more več izpodbijati s pritožbo, postane pravnomočna, kolikor je v njej odločeno o zahtevku tožbe ali nasprotne tožbe (prvi odstavek 319. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1 in drugim odstavkom 120. člena ZZK-1). V obravnavani zadevi je stečajno sodišče nad nasprotnim udeležencem stečajni postopek začelo 24. 8. 2020, kar je bilo *po* odločitvi višjega sodišča o pritožbi. Ker sodbe v času, ko je stečajno sodišče nad nasprotnim udeležencem začelo stečajni postopek, s pritožbo ni bilo več mogoče izpodbijati, je res postala pravnomočna pred začetkom stečajnega postopka. Toda njena vsebina je bila za predlagatelja negativna. Višje sodišče je namreč ugodilo pritožbi nasprotnega udeleženca in je odločitev prvostopenjskega sodišča spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek zavrnilo. V času, ko se je začel stečajni postopek, torej pravnomočna listina, ki bi predlagateljema omogočala vpis lastninske pravice na podlagi 5. točke prvega odstavka 40. člena ZZK-1, ni obstajala.

16. Revidenta zmotno menita, da se je z odločitvijo Vrhovnega sodišča, ki je odločalo o njuni reviziji, spremenila le vsebina pravnomočne sodne odločbe oziroma da je šlo ves čas za isto odločbo. Sprememba pravnomočne sodbe z izrednim pravnim sredstvom ima namreč (za razliko od njene razveljavitve, ki prav tako predstavlja poseg v pravnomočnost)³ dvojni učinek: istočasno kot preneha pravnomočnost odločbe z vsebino, ki jo je potrdilo ali oblikovalo pritožbeno sodišče, se vzpostavi še pravnomočnost sodbe z drugačno vsebino,⁴ saj proti tej odločitvi Vrhovnega sodišča ni mogoča pritožba. Odločba s tako vsebino, na kateri predlagatelja utemeljujeta vpis svoje (so)lastninske pravice v zemljiško knjigo, torej ni mogla postati pravnomočna prej kot z odločitvijo Vrhovnega sodišča. Čim je tako, je začeti postopek osebnega stečaja nad nasprotnim udeležencem ovira za vpis (so)lastninske pravice predlagateljev, saj izjema iz 4. točke tretjega odstavka 94. člena ZZK-1 ni podana.

17. Revidenta le na pavšalni ravni zatrjujeta, da je ureditev ZZK-1 v neskladju z Ustavo. Poleg tega 94. člen ZZK-1 ureja "le" učinke začetka stečajnega postopka na dovolitev vpisov v zemljiško knjigo, ne predpisuje pa posledic, ki jih ima začetek stečajnega postopka na terjatve upnikov stečajnega dolžnika.⁵ Te so urejene v ZFPPIPP. Nasprotni udeleženec v odgovoru na revizijo pravilno opozarja na načela stečajnega postopka, zlasti na načelo enakega obravnavanja upnikov, po katerem sta predlagatelja izenačena z ostalimi upniki v primerljivem položaju (46. člen ZFPPIPP), razlaga ZZK-1, za katero se zavzemata, pa bi ju neupravičeno postavila v boljši položaj.

Odločitev o reviziji

18. Revizija ni utemeljena, zato jo je Vrhovno sodišče zavrnilo (378. člen ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1 v zvezi z drugim odstavkom 120. člena ZZK-1).

19. Odločitev o stroških postopka temelji na prvem odstavku 40. člena ZNP-1 v zvezi z drugim odstavkom 120. člena ZZK-1.

20. Vrhovno sodišče je odločalo v senatu, navedenem v uvodu odločbe. Odločitev je sprejelo soglasno (sedmi odstavek 324. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1 v zvezi z drugim odstavkom 120. člena ZZK-1).

-----
¹ Sklep II DoR 27/2022 z dne 9. 2. 2022.

² Glej Plavšak, N., Zakon o zemljiški knjigi, uvodna pojasnila, Ljubljana, 2003, str. 60- 62.

³ Pravnomočnost preneha le, če je pravnomočna sodba z izrednimi pravnimi sredstvi razveljavljena oziroma spremenjena. Tako Ude, L., Civilno procesno pravo, Založba Uradni list RS, Ljubljana, 2002, str. 318.

⁴ Primerjaj Juhart, J., Civilno procesno pravo, Univerzitetna založba v Ljubljani, Ljubljana, 1961, str. 447.

⁵ Vrhovno sodišče je to stališče zavzelo že v zadevi III Ips Ips 128/2014 z dne 22. 4. 2016.

Datum zadnje spremembe: 17.11.2022